

УДК 339.9.012.23

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-28>**Грибіненко О. М.**кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6320-2775>**Hrybinenko Olha**

Dnipro University of Technology

РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стаття присвячена визначенню сучасних складових частин міжнародного інституційного середовища міжнародної економічної безпеки та формуванню напрямів його розвитку. Інституційний механізм забезпечення економічної безпеки формують інститути та інструменти забезпечення економічної безпеки, а саме інструменти універсального та локального характеру, що мають прямий або опосередкований характер дії. Доведено, що сучасний феномен безпеки як поліструктурної системи визначається інтегративним характером, характеризується ієрархічною структурою та сукупністю відповідних компонентів, а саме вертикальних (компоненти безпеки, які обумовлені наявною ієрархією) та горизонтальних (функціональні зв'язки між компонентами, що визначаються внутрішньо-функціональною структурою), зовнішньої та внутрішньої складових частин, між якими встановлено відповідні інтегровані зв'язки.

Ключові слова: міжнародна економічна безпека, інституційне середовище, інститути, глобалізація, економічна система.

THE INSTITUTIONAL ENVIRONMENT DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ECONOMIC SECURITY IN MODERN CONDITIONS

The article is devoted to the modern components definition of the international institutional environment of international economic security and the ways of its development. Deepening globalization has increased the need for international coordination and the creation of a global institutional framework. The institutional mechanism for ensuring economic security is formed by institutions and instruments for ensuring economic security: instruments of universal (legislative base) and local controls (orders, agreements, etc.) that have a direct or indirect impact. The institutions development in society should ensure a decrease in the level of environmental uncertainty, since economic institutions help reduce the information asymmetry on the basis of which economic decisions are made, overall coordination is ensured, etc. Important indicators of infrastructure development are indices, ratings, and monitoring, used by the world community to assess the performance of institutions in countries, government, competitiveness, etc. It is determined that institutions ensure the development of the economic system as a whole, they should include not only institutions at the national level, but also supranational, since it is the actions of the latter that enhance the ability of the national system to counteract negative external factors and risks. Institutions may differ both in formal terms (public authorities and local governments), and in informal ones (civil society institutions). It is proved that the modern phenomenon of security as a multistructure system is determined by its integrative nature, characterized by a hierarchical structure and a combination of corresponding components – vertical (security components that are due to the existing hierarchy) and horizontal (functional links between components are determined by the internal-functional structure), external and internal components, and corresponding integrated communications are established between them. Accordingly, each level of international economic security is characterized by proper institutional support.

Keywords: international economic security, institutional environment, institutions, globalization, economic system.

JEL classification: F30, F52, C10.

Постановка проблеми. Важливою характеристикою системи економічної безпеки є інституційний механізм, що визначається геополітичною стратегією та ефективністю економіки [21, с. 15]. Поглиблення інтеграційних процесів на глобальному рівні, зростання взаємозалежності країн суттєво посилити непередбачуване становище міжнародних економічних відносин, водночас загрози та ризики для міжнародної безпеки, які будуть надалі зростати через нерівномірний розподіл потенціалу серед країн світу та його використання з боку більш потужних країн задля задоволення власних національних інтересів. Фактично наявний потенціал став впливовим важелем відкритого або прихованого впливу на інші країни [19]. Все це вимагає визначення сучасних складових частин міжнародного інституційного середовища міжнародної економічної безпеки та формування напрямів його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якість інститутів стає об'єднуючим елементом для підвищення процвітання економік. Міцна інституційна база забезпечує стабільність бізнесу для інвестицій та інновацій, формуючи більш високу якість життя громадян, особливо в умовах високої політичної та економічної невизначеності. Якість інститутів визначається [22, с. 248–254] насамперед характером розвитку економічних процесів. Об'єктивні економічні відносини, що виникають між людьми у процесі їхньої економічної діяльності, забезпечують відтворення відповідних відносин у суспільстві, а саме відносин власності, розподільних та перерозподільних відносин. Свідченням низької якості інститутів стає погіршення основних макроекономічних показників та інших індикаторів розвитку. Розвиток інститутів у суспільстві має забезпечити зниження рівня невизначеності зовнішнього

середовища, оскільки економічні інститути сприяють зменшенню асиметричності інформації, на підставі якої приймаються економічні рішення, забезпечується спільна координація дій тощо. За невідповідності наслідків дії інститутів, тобто низької якості інститутів, відбуватимуться масовість та поширеність значних відхилень у поведінці суб'єктів, тінзація їхньої діяльності.

Інститути є певною складовою частиною соціального капіталу [22, с. 254], що виступає сукупністю соціальних взаємодій, які розвиваються за принципами довіри, обов'язковості, санкцій тощо, забезпечують задоволення певних інтересів, приносять вигоду як окремому суб'єкту, так і соціуму загалом.

Важливими індикаторами розвитку інфраструктури стали різноманітні індекси, рейтинги, моніторинги, що використовуються світовим співтовариством для оцінювання ефективності роботи інститутів у країнах, державного управління, конкурентоспроможності тощо.

Відповідно до рейтингу міжнародної конкурентоспроможності, який з 1989 року складає Міжнародний інститут розвитку менеджменту [2] серед 63 країн світу, останні рейтинуються за широким спектром показників (безробіття, ВВП та державні витрати на охорону здоров'я та освіти, а також дані опитування громадської думки, що охоплюють такі теми, як соціальна згуртованість, глобалізація та корупція), які об'єднані за чотирима групами, такими як економічні показники (вимірює конкурентні сили вітчизняної економіки та її макроекономічні показники), інфраструктура (вимірює ефективність інфраструктури для задоволення технологічних, наукових та людських потреб бізнесу), ефективність уряду (вимірює вплив урядової політики на конкурентоспроможність), ефективність бізнесу (вимірює рівень інноваційності та відповідальності бізнесу в кожній країні). У 2019 році Сінгапур вперше з 2010 року потрапив до категорії найбільш конкурентоспроможної економіки у світі (відповідно до рейтингу міжнародної конкурентоспроможності, який щороку визначає Міжнародний інститут розвитку менеджменту [3]) завдяки високо-розвиненій технологічній інфраструктурі, наявності кваліфікованої робочої сили, сприятливим міграційним законодавством та високо результативним умовам для створення нового бізнесу.

З 1995 року розраховується індекс економічної свободи (щорічно розраховується "Wall Street Journal і Heritage Foundation") для 186 країн шляхом оцінювання 12 показників, які об'єднані в чотири групи, такі як верховенство права (права власності, ефективність судочинства та цілісність уряду); рівень втручання уряду (податковий тягар, державні витрати та фіскальне здоров'я); ефективність регулювання (свобода бізнесу, свобода праці та монетарна свобода); відкритість ринку (свобода торгівлі, свобода інвестування та фінансова свобода). Середній показник глобальної економічної свободи в індексі 2019 року становить 60,8 [9].

Рівень свободи характеризується критичними відносинами між людьми та урядом. Метою економічної свободи є не просто відсутність примусу чи обмеження уряду, а створення та підтримка взаємного почуття свободи для всіх [6, с. 8] Глобальний розподіл еконо-

мічної свободи виявив, що у світі тільки шість країн отримали статус «вільних», а саме Гонконг, Сінгапур, Нова Зеландія, Швейцарія, Австралія та Ірландія.

Індекс сприйняття корупції (розраховується експертами міжнародного недержавного руху "Transparency International") з 1995 року надає оцінку сприйняття політичної корупції у державному секторі у 180 країнах світу шляхом проведення відповідних опитувань та оцінок бізнес-клімату й державного управління в країнах світу. Для розрахунку індексу сприйняття корупції у 2019 році було використано 13 джерел даних, серед яких слід назвати звіти міжнародних організацій (Світового економічного форуму, "Freedom House"), банків (Світового банку, Африканського банку розвитку), фондів (показники стійкого врядування, індекс трансформації Фонду Бертельсманна), експертних оцінювань. За результатами 2019 року найнижчий рівень корупції демонструють Данія, Нова Зеландія, Фінляндія, Сінгапур, Швеція, Швейцарія, Норвегія, Нідерланди, Німеччина, Люксембург.

Якість наявних інститутів є важливою умовою економічного зростання та безпекового розвитку країн світу. Незалежну оцінку якості наявних інститутів у суспільстві з 1979 року надає Всесвітній економічний форум шляхом встановлення відповідних рейтингів країн світу, що ґрунтуються на визначенні відповідних індикаторів макроекономічного розвитку, ефективності ринків, розвитку інфраструктури, якості інститутів тощо. Так, під час розрахунку індексу глобальної конкурентоспроможності використовується 12 груп показників, що охоплюють 113 змінних, які сформовані як на підставі опитувань, що визначають бізнес-клімат у країнах, так і на основі відкритих статистичних звітів та досліджень, які проводять міжнародні організації, серед яких слід назвати якість інститутів, інфраструктуру, макроекономічну стабільність, мікроекономічну стабільність, здоров'я, освіти, сприйняття інформаційно-комунікаційних технологій, ринок товарів, ринок праці, фінансову систему, розмір ринку, динамічність бізнесу та інноваційні можливості. За результатами оцінювання сукупності інститутів, політик та факторів, що визначають рівень продуктивності праці у 141 країні, розраховано індекс глобальної конкурентоспроможності, за результатами якого найвищі шаблі в рейтингу займають Сінгапур, США, Гонконг, Нідерланди, Швейцарія, Японія, Німеччина, Швеція, Великобританія, Данія.

Мета статті полягає у визначенні стану та основних складових частин сучасного інституційного забезпечення міжнародної економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Інституційний механізм забезпечення економічної безпеки формується безпосередньо інститути та інструменти забезпечення економічної безпеки. Інститути забезпечують розвиток економічної системи загалом, до них слід відносити інститути не тільки національного рівня, але й наднаціонального, оскільки саме дія останніх посилює спроможність національної системи протидіяти негативним зовнішнім факторам та ризикам. Інститути можуть різнитись як за формальною ознакою (органи державної влади та місцевого самоврядування), так і за неформальною ознакою (інститути громадянського суспільства). Формальні правила охоплюють політичні, економічні та юридичні правила, ієрархія яких

формує загальні та конкретні обмеження у суспільстві [18, с. 68, 92]: якщо політичні правила у широкому сенсі визначають ієрархічну структуру суспільства, якій притаманні власні процедури прийняття рішень, контролю за політичними процедурами, то економічні правила визначають права власності. Юридичні правила визначають умови здійснення політичних або економічних обмінів, при цьому ієрархія цих правил (від конституцій, законів, постанов, інструкцій до конкретних умов контрактів тощо) побудована таким чином, що конституції важче змінити, ніж закони, а закони – складніше, ніж індивідуальні контракти. Стабільність інститутів у суспільстві визначається множинністю конкретних інституційних обмежень, що впливають на вибір у конкретних умовах і визначаються складним поєднанням формальних та неформальних обмежень, що впливають на формування можливостей.

Важливою складовою частиною інституційного механізму є відповідні інструменти, використання яких сприяє забезпеченню економічної безпеки, а саме інструменти універсального (законодавча база) та локального характеру (накази, угоди тощо), що мають прямий або опосередкований характер дії. Слід зазначити, що в сучасних умовах економічні інструменти, що використовують країни світу задля забезпечення власної економічної безпеки, стали важливим важелем впливу на інші країни [5].

Поглиблення глобалізації посилює потребу в міжнародній координації та створенні глобальних інституційних рамок, які забезпечують послідовність, стійкість, універсальність, підзвітність та включення на всіх рівнях (національному, регіональному та міжнародному) для просування сталого розвитку. Тривала ескалація торговельної напруги у світовому господарстві, погіршення глобальних фінансових умов, геополітична напруженість у деяких регіонах світу, посилення тероризму та руйнівні кліматичні зміни становлять основні економічні ризики та формують потенційні загрози світових економічних перспектив [11, с. 37]. Забезпечення Порядку денного сталого розвитку на 2030 рік ґрунтується на визначенні важливої ролі торгівлі у забезпеченні сталого розвитку, для успішного розвитку якої вкрай важливе ефективне глобальне партнерство у сприянні універсальній, відкритій, недискримінаційній та справедливій багатосторонній торговельній системі, що розвивається під егідою СОТ [11, с. 63].

За таких умов дискусійним стає питання перспектив існування ліберальної моделі розвитку світового господарства, на впровадження якої зорієнтована діяльність Світової організації торгівлі та інших міжнародних інституцій [8]. Тим більше, що потенціал подальшої лібералізації економіки суттєво зменшується з огляду на вже досягнутий рівень тарифів у світовій торгівлі, відповідно, з розширенням нетарифних обмежень та бар'єрів протекціонізму у світі буде й надалі посилюватись, що потребує активізації переговорних процесів на різних рівнях, зокрема на багатосторонньому рівні [14, с. 10]. Все це посилює нові наукові дискусії «лібералізм – протекціонізм». Підтвердженням цього також стало поступове зростання кількості середньотижневих пошуків, що надає сервіс «Google Trend», категорій «протекціонізм», «торговельні обмеження», «торговельні війни», «тарифи

на імпорт», що нараховує їх понад 200 щотижнево [8, с. 26]. Відповіддю на деформацію класичного кредо лібералізму «laissez faire» стає впровадження ідей ліберального економічного патріотизму, який передбачає активне застосування інструментів неопротекціонізму [11], які не обмежуються регулюванням зовнішньої торгівлі, а зорієнтовані на стимулювання господарської діяльності шляхом використання потужностей внутрішнього попиту.

З посиленням торговельної напруги буде посилюватись її негативний вплив як у середньостроковій перспективі, так і в довгостроковій [2].

Суттєвою загрозою безпеки на всіх рівнях стало посилення тероризму у світі, економічний вплив якого сягає 33 млрд. дол. (за результатами 2018 року). Під час оцінювання економічного впливу тероризму враховувались прямі витрати від терористичних дій, а саме загибель людей та їх травмування, знищення майна та втрати ВВП внаслідок терористичних дій. По відношенню до ВВП найбільших втрат зазнали Афганістан (19,4% від ВВП), Ірак (3,9%), Нігерія (2,7%), Центральноафриканська республіка та Сирія (по 1,6% відповідно), Малі (1,4%), Лівія (1,2%), Сомалі (1,1%), Південний Судан (0,8%), Ємен (0,6%). Протягом 2000–2018 років найбільші економічні втрати внаслідок тероризму у світі були зафіксовані у 2014 році, коли вони становили 111 млрд. дол. [4, с. 29–30]. Економічні втрати від тероризму в країнах Південної Азії становили майже 6 млрд. дол. (18% від загальносвітових втрат).

Під впливом терористичних дій відбувається стрімке згорання економічної активності, змінюється структура споживання, втрачається добробут.

Відсутність єдиної спільної позиції з боку міжнародної спільноти значно ускладнює прийняття колективних рішень для досягнення цілей безпеки світового співтовариства загалом. Поглиблення глобалізаційних процесів, поширення кризових явищ вимагають від національних урядів адекватних економічних політик. На особливу увагу заслуговує вирішення нової «теореми про неможливість», згідно з якою у довгостроковому аспекті взаємоузгоджене співіснування трьох процесів, а саме глобалізації, демократії та національної держави, практично виключається. Отже, особливої актуальності набуває вибір глобальної стратегії розвитку людства, яка була б заснована або на поглибленні міжнародного співробітництва (зокрема, на інтеграційних засадах), або на посиленні життєвої протекціоністських заходів (зокрема, у форматі торговельних війн) [23, с. 132–133].

Дослідження сучасної структурно-аналітичної моделі міжнародної економічної безпеки доводить, що сучасний феномен безпеки як поліструктурної системи визначається інтегративним характером, характеризується ієрархічною структурою та сукупністю відповідних компонентів, а саме вертикальних (компоненти безпеки, які обумовлені наявною ієрархією) та горизонтальних (функціональні зв'язки між компонентами, що визначаються внутрішньо-функціональною структурою), зовнішньої та внутрішньої складових частин, між якими встановлено відповідні інтегровані зв'язки. Відповідно, кожен рівень міжнародної економічної безпеки характеризується належним інституційним забезпеченням (табл. 1).

Таблиця 1

Інституційне забезпечення міжнародної економічної безпеки

Рівень	Економічна безпека		Інститут забезпечення безпеки
	структурний компонент	об'єкт захисту	
Глобальний	Глобальна економічна безпека	Світовий економічний порядок, сталий розвиток	Міжнародні організації, громадські рухи, інститути громадянського суспільства
Наднаціональний	Міжнародна економічна безпека	Економіка та інтереси інтеграційного об'єднання	Наднаціональні та міждержавні інститути, інститути громадянського суспільства
Державний	Національна економічна безпека	Національна економіка, національні інтереси	Державні інститути, національні служби безпеки, силові установи, інститути громадянського суспільства
Внутрішньодержавний	Економічна безпека регіонів, міст	Економіка міста, економіка регіону	Державні інститути, інститути місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства
	Економічна безпека суб'єкта господарювання	Економіка підприємства, установи, організації	Профспілкові союзи, служби безпеки на підприємстві
Базовий	Безпека особистості	Людина та її потреби	Міжнародні організації, державні інститути, соціальні інститути, інститути громадянського суспільства

Джерело: складено автором

Головним інститутом забезпечення глобальної безпеки є Організація Об'єднаних Націй, яка визнає забезпечення сталого розвитку важливою умовою розвитку людства (резолуція Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року» [10]). Слід підкреслити, що саме завдяки ООН термін «економічна безпека» отримав офіційне визнання на 40-й сесії Генасамблеї ООН, коли у прийнятій резолюції було визначено, що міжнародна економічна безпека є важливою умовою прогресу та соціально-економічного розвитку. Саме розвиток забезпечує зростання добробуту людства, підвищення рівня його захищеності та безпеки, створення нових можливостей для якісної освіти, системи охорони здоров'я тощо. Таким чином, розвиток та безпека органічно пов'язані один із одним: не існує безпеки без розвитку, як і розвитку без безпеки [13].

Рада Безпеки ООН безпосередньо забезпечує підтримку миру та безпеки у світовому господарстві шляхом мирних переговорів, визначення умов врегулювання протиріч та конфліктів, а також із застосуванням сили та відповідних санкцій для відновлення миру та безпеки [20]. Метою введення санкцій є необхідність забезпечення мирних процесів у країні, обмеження тероризму, захист прав людини, забезпечення режиму нерозповсюдження зброї тощо.

З 2014 року кількість зустрічей, що відбуваються під егідою Ради безпеки, щороку перевищує 200 засідань, зокрема у 2019 році відбулось 258 зустрічей та 135 консультацій з питань забезпечення миру та безпеки (7 засідань), їх загрозам (7 засідань), миротворчим операціям ООН (6 засідань), співпраці з регіональними та субрегіональними організаціями (5 засідань), терористичних актів (4 засідання), захисту цивільних осіб у збройних конфліктах (3 засідання), забезпечення верховенства права (3 засідання), нерозповсюдження зброї (3 засідання) [12].

З розвитком процесів регіоналізації у світовому господарстві формуються глобальні ознаки регіоналізації [15], такі як мультиакторність; складнострук-

турова мережа взаємодії, що розвивається на різних регіональних рівнях та охоплює держави, суспільство, бізнес; посилення ролі регіональної конкурентоспроможності. Так, система європейської безпеки пов'язана з активним просуванням європейського глобального регіону у світовому господарстві. Головною у роль у забезпеченні та розвитку європейської системи безпеки відіграє ОБСЄ, яка є найбільшою регіональною безпековою організацією, діяльність якої пов'язана з розвитком військово-політичної співпраці, економіко-екологічним розвитком демократичних засад у суспільстві та захистом прав людини. Статут європейської безпеки визначає, що європейська система регіональної безпеки розвивається як багатовимірний, всеосяжний, кооперативний та неподільний [7].

На державному рівні діяльність інститутів, що забезпечують захист національних інтересів країни, визначається передусім національними традиціями, типом політичного устрою та рівнем розвитку соціально-економічної системи, що знаходить своє відображення у формуванні відповідних моделей економічної безпеки (американської, німецької, японської, скандинавської тощо). Державні інститути є важливою складовою частиною інституційної інфраструктури політики, яка спрямована на формування економічної безпеки держави, й виконують такі функції [17, с. 79–80], як нормотворча (формування та розвиток нормативно-правової бази з розвитку економічної безпеки держави, її розвитку); моніторингово-прогнозна (на підставі відповідних моніторингових забезпечують оцінювання стану економічної безпеки країни, її загроз, прогнозування вибраних параметрів тощо); регуляторно-контролююча (забезпечення національних інтересів шляхом контролю взаємовідносин між суб'єктами економічної безпеки). Сукупність інститутів, які формують та забезпечують досягнення відповідних індикаторів безпеки, а також впливають на них, створює інституційну інфраструктуру забезпечення економічної безпеки (рис. 1).

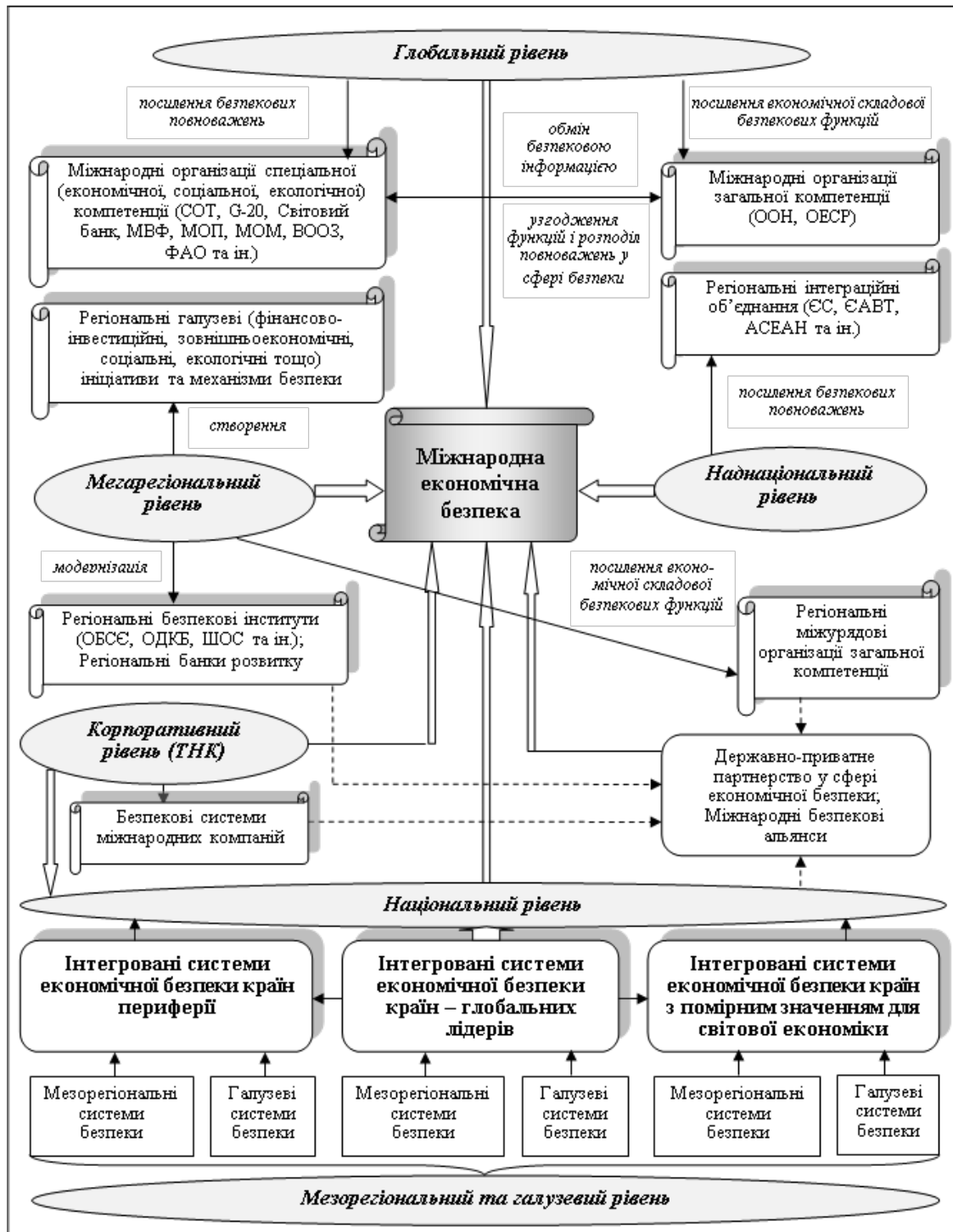

Рис. 1. Багаторівнева модель інституційного забезпечення міжнародної економічної безпеки

Джерело: побудовано автором

Глобальні, регіональні та національні інститути є взаємодоповнюючими у загальносвітовій архітектурі міжнародної економічної безпеки. Концентруючи зусилля на вирішенні проблем регіонального безпекового розвитку, регіональні інститути взаємодіють із глобальними інститутами, які мають більшу неупередженість у вирішенні регіональних конфліктів та протиріч, що підтверджують успішні практики взаємодії ООН із НАТО, ОБСЄ, деякими інтеграційними об'єднаннями тощо. Національні інститути з питань

безпеки взаємодіють із регіональними та глобальними організаціями задля забезпечення національних інтересів, усунення загроз для сталого розвитку національної економіки.

В умовах поширення інтеграційних процесів досягнення економічної безпеки вимагає відповідних дій з боку держави не тільки на національному рівні, але й на регіональному (міждержавному) рівнях. Безпрецедентний у сучасних реаліях рівень глобального взаємозв'язку, що досягається шляхом відповідних

технологій, соціальних медіа, торговельних зв'язків тощо, формує загальні сприятливі стимули для розвитку міжнародного співробітництва, поширення спільних норм поведінки [1, с. 6].

Неоднорідність сучасного світового господарства пов'язана з тим, що його складну полісистемну конфігурацію формують національні економіки з різними політичними системами, соціально-економічною структурою, різним рівнем залучення до світогосподарської системи [16, с. 150]. Відповідно, економічна складові частини національних стратегій безпеки, формування відповідного інституційного забезпечення матимуть свої особливості.

Висновки. Інституційний механізм забезпечення міжнародної економічної безпеки формують інститути та інструменти, дія яких посилює спроможність протидіяти негативним зовнішнім факторам та ризикам. Глобальні, регіональні та національні інститути є взаємодоповнюючими у загальносвітовій архітектурі міжнародної економічної безпеки. Поглиблення глобалізації посилює потребу в міжнародній координації та створенні глобального інституційного середовища забезпечення міжнародної економічної безпеки.

Зміст стратегій національної безпеки щодо її економічної складової частини значною мірою визначається позиціями країни у гео економічному та геополітичному просторі. Розвинуті країни, які відіграють системоутворюючу роль у світовому господарстві, пов'язують перспективи реалізації безпекових стратегій з необхідністю побудови нового міжнародного економічного порядку, у формуванні якого вони

прагнуть брати активну участь. Для більшості країн, що розвиваються, розвиток економічного потенціалу пов'язаний з розвитком співпраці з розвинутими партнерами. Водночас поглиблення інтеграції з розвинутими країнами не завжди відповідає національним потребам країн, що розвиваються, а швидка лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків для більшості цих країн тільки посилює імпортозалежність від розвинутих країн світу. Країни, що розвиваються й формують сучасну економічну динаміку світового розвитку (перш за все йдеться про Китай), також впливають на економічне зростання розвинутих країн, визначають цінові коливання на світових товарних та сировинних ринках. Таким чином, формування національних стратегій національної безпеки стає важливою складовою частиною загальної стратегії розвитку як для розвинутих країн, так і для країн, що розвиваються.

Аналіз щорічних рейтингів, індексів, моніторинрів доводить, що якісні та високорозвинені інститути притаманні розвинутому суспільству. З іншого боку, фактично, без наявних високорозвинених інститутів неможливо забезпечити прогресивне економічне зростання країни. У країнах з ринками, що тільки розвиваються, спостерігаються інститути низької якості, через що державне втручання в економіку залишається досить високим, а самі інститути мають формальний характер. Різноманітні світові моніторинги та індикатори стають важливим джерелом інформації щодо проведення інституційних реформ, спрямованих на забезпечення сталого розвитку та формування національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Defense, United States Department (2014), "Quadrennial Defence Review 2014". URL: http://www.defense.gov/pubs/2014_Quadrennial_Defense_Review.pdf (accessed: 25.03.2020).
2. Gunnella V., and Quaglietti L. The economic implications of rising protectionism: a euro area and global perspective. *ECB Economic Bulletin*. 2019. Issue 3. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2019/html/ecb.ebart201903_01~e589a502e5.en.html#toc9 (accessed: 25.03.2020).
3. IMD (2020), "World Competitiveness Rankings 2019". URL: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-competitiveness-ranking-2019> (accessed: 25.03.2020).
4. Institute for Economics & Peace (2019), "Global Terrorism Index 2019: Measuring the Impact of Terrorism". Sydney. URL: <http://visionofhumanity.org/reports> (accessed: 25.03.2020).
5. Kahler M. Economic security in an era of globalization. 2005. URL: <http://irps.ucsd.edu/assets/014/6745.pdf> (accessed: 25.03.2020).
6. Miller T., Kim A., Roberts J. Index Of Economic Freedom 25th Anniversary Edition. *The Heritage Foundation*. 2019. 476 p. URL: https://ueff.org/images/UEFF/content/indices/heritage/heritage_index_2019.pdf (accessed: 25.03.2020).
7. OSCE, "Strategy to Address Threats to Security and Stability in the Twenty-First Century". 2020. URL: <http://www.osce.org/mc/17504> (accessed: 25.03.2020).
8. Reznikova N. The Policy of Economic Nationalism: from Origins to New Variations of Economic Patriotism. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4. No. 4. P. 274–281.
9. The Heritage Foundation, "Index of Economic Freedom 2020". 2020. URL: <https://www.heritage.org/index/visualize> (accessed: 25.03.2020).
10. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН 70/1 2015 «Преобразование нашего мира. Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года» / The United Nations. 2015. P. 17. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/92/PDF/N1529192.pdf?OpenElement> (accessed: 25.03.2020).
11. The United Nations, "World Economic Situation and Prospects (2019)". New York, 2019. 221 p. URL: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2019_BOOK-web.pdf (accessed: 25.03.2020).
12. The United Nations, "Highlights Of Security Council Practice 2019". 2020. URL: <https://www.un.org/securitycouncil/content/highlights-2019#top> (accessed: 25.03.2020).
13. UN Report of the Secretary General, "In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All", General Assembly, 59th Session, UN Doc. A/59/2005. New York, 2005. P. 5. URL: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/A.59.2005.Add.3.pdf> (accessed: 25.03.2020).
14. Булатова О. Тенденції розвитку національних торговельно-економічних політик в сучасних умовах. *Економіка: реалії часу*. 2018. № 4. С. 5–11.
15. Булатова О., Чентуков Ю., Чентуков І. Інтеграційні процеси та глобальні регіони. *Журнал Європейської економіки*. 2018. Т. 17. № 3 (66). С. 297–309.

16. Булатова О. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2012. 386 с.
17. Давиденко С. Економіка та економічна безпека держави. Теорія та практика : монографічний навчальний посібник. Ужгород : РІК-У, 2017. Вип. 4. 388 с.
18. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. Москва : Фонд экономической книги «Начала», 1997. 180 с.
19. Международная экономическая безопасность (доклад Генерального секретаря ООН) / Экономический и Социальный Совет. Организация объединенных наций. 1989. 11 с. URL: https://digitallibrary.un.org/record/63732/files/A_44_217_E_1989_56-RU.pdf (accessed: 25.03.2020).
20. Офіційний сайт Ради безпеки ООН. 2020. URL: <https://www.un.org/securitycouncil> (accessed: 25.03.2020).
21. Федоренко В., Грищенко І., Воронкова Т. Економічна безпека України : монографія. Київ : ТОВ «ДКС центр», 2017. 462 с.
22. Шевченко Л. та ін. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія. Харків : Право, 2009, 312 с.
23. Юрчишин В. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. Київ : Заповіт, 2018. 202 с.

References:

1. Bulatova, O. (2018), "Trends in the Development of National Trade and Economic Policies in Modern Conditions", *Economics: The Realities of Time: A Scientific Journal*, № 4, pp. 5–11.
2. Bulatova, O. (2012), "Regional component of global integration processes: a monograph". Donetsk: DonNU, 386 pp.
3. Bulatova, O., Chentukov, Y. and Chentukov, I. (2018), "Integration processes and global regions", *Journal of the European Economy*, T. 17. № 3 (66), pp. 297–309.
4. Davidenko, C. (2017), "Economy and economic security of the state. Theory and Practice": A monographic textbook. Uzhgorod: RYK-U, Vol. 4, 388 pp.
5. Defense, United States Department (2014), "Quadrennial Defence Review 2014". URL: http://www.defense.gov/pubs/2014_Quadrennial_Defense_Review.pdf (accessed: 25.03.2020).
6. Fedorenko, V., Grishchenko, I. and Voronkova, T. (2017), "Economic security of Ukraine: a monograph", Kiev: "DCS Center" LLC, 462 pp.
7. Gunnella, V. and Quaglietti, L. (2019), "The economic implications of rising protectionism: a euro area and global perspective", *ECB Economic Bulletin*, Issue 3. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2019/html/ecb.ebart201903_01~e589a502e5.en.html#toc9 (accessed: 25.03.2020).
8. IMD (2020), "World Competitiveness Rankings 2019", URL: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-competitiveness-ranking-2019> (accessed: 25.03.2020).
9. Institute for Economics & Peace (2019), "Global Terrorism Index 2019: Measuring the Impact of Terrorism", Sydney. URL: <http://visionofhumanity.org/reports> (accessed: 25.03.2020).
10. Kahler, M. (2005), "Economic security in an era of globalization". URL: <http://irps.ucsd.edu/assets/014/6745.pdf> (accessed: 25.03.2020).
11. Miller, T., Kim, A. and Roberts, J. (2019), "Index Of Economic Freedom 25th Anniversary Edition", The Heritage Foundation, 476 p. URL: https://ueff.org/images/UEFF/content/indices/heritage/heritage_index_2019.pdf (accessed: 25.03.2020).
12. North, D. (1997), "Institutions, institutional changes and the functioning of the economy", Moscow: The Economic Book Foundation", 180 pp.
13. Official site of the UN Security Council (2020). URL: <https://www.un.org/securitycouncil> (accessed: 25.03.2020).
14. OSCE (2020), "Strategy to Address Threats to Security and Stability in the Twenty-First Century". URL: <http://www.osce.org/mc/17504> (accessed: 25.03.2020).
15. Reznikova, N. (2018) "The Policy of Economic Nationalism: from Origins to New Variations of Economic Patriotism", *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 4, No. 4, pp. 274–281.
16. Shevchenko, L. et al. (2009), "Economic security of the state: the essence and directions of formation: a monograph", Kharkiv: Law 2009, 312 pp.
17. The Heritage Foundation (2020), "Index of Economic Freedom 2020". URL: <https://www.heritage.org/index/visualize> (accessed: 25.03.2020).
18. The United Nations (2015), "Rezolyutsiya General'noy Assamblei OON 70/1 2015. Preobrazovaniye nashogo mira. Povestka dnya v oblasti ustoychivogo razvitiya na period do 2030 goda". P. 17. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/92/PDF/N1529192.pdf?OpenElement> (accessed: 25.03.2020).
19. The United Nations (2019), "World Economic Situation and Prospects (2019)", New York, 221 p. URL: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2019_BOOK-web.pdf (accessed: 25.03.2020).
20. The United Nations (2020), "Highlights Of Security Council Practice 2019". URL: <https://www.un.org/securitycouncil/content/highlights-2019#top> (accessed: 25.03.2020).
21. UN Report of the Secretary General (2005), "In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All", General Assembly, 59th Session, UN Doc. A/59/2005, New York, p. 5. URL: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/A.59.2005.Add.3.pdf> (accessed: 25.03.2020).
22. United Nations (1989), "International Economic Security (UN Secretary-General's Report)", Economic and Social Council, 11 p. URL: https://digitallibrary.un.org/record/63732/files/A_44_217_E_1989_56-RU.pdf (accessed: 25.03.2020).
23. Yurchyshyn, V. (2018), "Global Trends and Prospects: The World Economy and Ukraine". Kiev : Testament, 202 p.